

Różnice indywidualne w przyswajaniu wielojęzycznej fonologii: Badanie wzdlużne u młodzieży

Badania dotyczące indywidualnych różnic w przyswajaniu mowy stanowią oddzielną grupę w dyscyplinie nabywania wielojęzycznej fonologii. Do tej pory większość badaczy próbowała wykazać interakcję między pojedynczymi zmiennymi takimi jak zdolności kognitywne czy użycie i ekspozycja na język, a rozwojem wielojęzycznej percepcji i produkcji. Nieliczne jednak badania podejmowały próbę pokazania indywidualnych różnic w przebiegu przyswajania wielojęzycznej fonologii przez zastosowanie porównań wzdlużnych, zakładających powtórzenie badania na kolejnych etapach rozwoju językowego. Niniejszy projekt badawczy zbada różnice indywidualne w przyswajaniu wielojęzycznej fonologii z nowatorskiej, szerszej perspektywy, integrującej miary różnic kognitywnych i środowiskowych, testy percepcji i produkcji oraz perspektywę badań wzdlużnych. Uczestnikami badania będą 13-letni uczniowie siódmej klasy szkoły podstawowej, rodzimi użytkownicy j. polskiego, przyswajający angielski i rozpoczynający naukę języka trzeciego (niemieckiego bądź francuskiego).

Projekt badawczy ma za zadanie odpowiedzieć na następujące pytania badawcze:

- (1) Jak ekspozycja na trzeci język (niemiecki/francuski) wpływa na kształtowanie się percepcji i produkcji w tym języku?
- (2) Czy rozwój percepcji i produkcji w trzecim języku (niemieckim/francuskim) przebiega symetrycznie? Czy jedna ze sprawności rozwija się szybciej?
- (3) Jaki wpływ przyswojone systemy fonologiczne języka pierwszego (polskiego) i drugiego (angielskiego) wywierają na rozwijającym się systemie języka trzeciego (niemieckiego/francuskiego)?
- (4) Jaka relacja zachodzi między miarami trójjęzycznej percepcji i produkcji, a miarami różnic indywidualnych (zdolności kognitywnych i miarami czynników środowiskowych)?

W celu uchwycenia indywidualnych różnic w wielojęzycznym przyswajaniu fonologii u młodzieży i udzielenia odpowiedzi na powyższe pytania badawcze, autorka projektu przeprowadzi trzy sesje testowe (w ciągu 10 miesięcy trwania roku szkolnego). Podczas nich zostanie wdrożona bateria testów oceniających percepcję i produkcję kontrastywnych cech fonologicznych między trzema językami, które obejmą zróżnicowanie fonemu /r/, ubezdźwięcznienie końcowe oraz różnice pomiędzy samogłoskami. Test percepcyjny polegać będzie na identyfikacji sekwencyjnie przedstawionych sylab zawierających wybrane dźwięki kontrastywne. Testy produkcyjne będą bazowały na zadaniu nazywania obrazków oraz zadaniu opóźnionego powtarzania sekwencji słownych, w których uczestnicy będą wymawiać dźwięki kontrastywne w trzech językach zawarte w przedstawionych wizualnie przedmiotach bądź ciągach wyrazów. Percepcja i produkcja uczestników badania będzie oceniona pod względem jej poprawności i czasu reakcji na przedstawiony materiał (w zadaniu percepcyjnym i zadaniu nazywania obrazków). Zadania realizowane w trakcie sesji testowych obejmą również miarę indywidualnych różnic w zdolności inhibicji (tj. hamowania wpływu nieużywanych w danym momencie języków na język będący w użyciu) w teście flankerów, badającym reakcję na określony bodziec (kierunek strzałki) w otoczeniu bodźców rozprasających. Ponadto, testy określą również pojemność fonologicznej pamięci roboczej (poprzez test powtarzania pseudosłów). Określona zostanie również biegłość językowa uczestników (w językach obcych) oraz aktualną ekspozycję na języki i ich użycie.

Tematyka badawcza została podjęta ze względu na dążenie autorki do wypełnienia luki istniejącej między badaniami skupiającymi się na wykazaniu interakcji wybranych indywidualnych różnic w rozwoju wielojęzycznej fonologii, a badaniami pokazującymi postęp w przyswajaniu wielojęzycznej fonologii w perspektywie wzdlużnej. Zaproponowane nowatorskie podejście ma szansę wykazać złożoność procesu wielojęzycznego przyswajania mowy przez młodzież, oraz stopień do którego interakcje czynników kognitywnych i środowiskowych wpływają na mechanizmy rządzące przetwarzaniem i użyciem języka w czasie.